

Okrugli stol
«Nasilničko ponašanje učenika u crikveničkim osnovnim školama
– stanje i implikacije» (Crikvenica, 24. svibnja 2013. g.)

IZVJEŠĆE, ZAKLJUČCI I SMJERNICE

Organizator:
Centar za osnaživanje djece i odraslih – ELAN savjetovanje
Dramalj – Crikvenica

IZVJEŠĆE

Okrugli stol pod nazivom «Nasilničko ponašanje učenika u crikveničkim osnovnim školama – stanje i implikacije», održan u Vijećnici Grada Crikvenice 24. svibnja 2013. godine povodom obilježavanja Međunarodnog dana djece žrtava nasilja (4. lipnja), organizirao je Centar za osnaživanje djece i odraslih - ELAN savjetovanje.

Povod za organizaciju su bili rezultati akcijskog istraživanja pedagoginje Ive Baldo u crikveničkim osnovnim školama tijekom školske godine 2012./2013. Cilj prezentacije je bio potaknuti promišljanje i diskusiju pozvanih predstavnika relevantnih institucija o problemu nasilja među djecom i to u kontekstu našeg neposrednog životnog okruženja. Diskusija je rezultirala s nekoliko zaključaka i smjernica koje se navode u nastavku ovog teksta. Nada je organizatora da će oni biti korisni kao poticaj u daljnjem unapređivanju prevencije na lokalnoj razini.

Pozvani sudionici okruglog stola bili su predstavnici i predstavnice tijela lokalne samouprave, osnovnih škola u kojima je istraživanje provedeno, državnih institucija zaduženih za zaštitu prava djece na regionalnoj i lokalnoj razini, lokalnih ustanova i organizacija civilnog društva koje pružaju stručnu potporu u skrbi za djecu:

- Osnovna škola Zvonka Cara Crikvenica – gđa Desiree Pečaver, ravnateljica
- Osnovna škola Vladimira Nazora Crikvenica –gđa Deana Čandrić-Zorica, ravnateljica i gđa Draženka Mažar, pedagoginja
- Upravni odjel za javne potrebe Grada Crikvenice – gđa Dubravka Mijalić
- Savjet mladih Grada Crikvenice – g. Dražen Maričić
- Regionalni ured pravobraniteljice za djecu u Rijeci - gđa Danijela Žagar, savjetnica pravobraniteljice za djecu
- Nastavni zavod za javno zdravstvo PGŽ - gđa Ines Lazarević Rukavina, voditeljica Odsjeka za prevenciju nasilja
- Centar za socijalnu skrb Crikvenica – g. Darko Logožar, ravnatelj
- Dječji dom Izvor Selce i Savjetovalište Sretniji grad – g. Nikica Sečen, ravnatelj Doma i voditelj programa savjetovališta
- Dječji dom Tić Rijeka / Savjetovalište „Tić“ – gđa Ljiljana Bubnić, psihologinja
- Centar za osnaživanje djece i odraslih – ELAN savjetovanje – Kristina Manestar, psihologinja

Predstavnici Odjela maloljetničke delinkvencije Policijske uprave primorsko-goranske ispričali su se zbog spriječenosti.

Raspravu je moderirala gđa Ana Lončarić Kostrenčić, nastavnica u OŠ Zvonka Cara i licencirana izvoditeljica programa TEEN CAP POMAGAČ udruge Korak po korak.

Sudionici okruglog stola predstavili su svoje matične organizacije te domenu i sadržaj njihova rada na planu prevencije nasilja i komentirali predstavljene rezultate. Izložena su iskustva kao i problemi s kojima se pojedine organizacije susreću u svakodnevnom radu, odn. viđenje na koji ih se način može otkloniti. Pažnja je bila posvećena potrebama u vezi suradnje na problematici prevencije nasilja među djecom. Prepoznati su potencijali za unapređenje suradnje među institucijama i organizacijama koje djeluju na ovoj problematici kao nužna sastavnica pronalaženja sustavnih rješenja u cilju prevencije. Diskusiji pozvanih predstavnika pridružili su se i prisutni građani iz publike.

Istaknuto je kako i crikvenička javnost i lokalni stručnjaci koji rade s djecom osnovnoškolske dobi pozitivno reaguju na akcije senzibiliziranja na problem nasilja među djecom. Jedna od primjedbi je bila i to da su one intenzivirane tek unazad desetak godina, mada problem u cjelokupnom društvu egzistira neusporedivo duže. Iako je prisutna sve veća odlučnost društva da se aktivno suoči s problemom nasilja, važno je zadržati kritički odnos prema ovoj temi te jasno razlikovati sukobe vršnjaka od nasilničkog ponašanja te vršnjačkog zlostavljanja. Time se može izbjeći rizik pretjeranog generaliziranja i evtl. stigmatiziranja djece, jer im je potrebna prvenstveno pomoć i/ili korekcije, a ne osuda. Dio rezultata podsjetio je, zaključili su prisutni, da u Crikvenici još uvijek ima dosta prostora za unapređivanje rada sa svrhom poboljšanja dobrobiti naše djece i prevencije nasilnih obrazaca ponašanja i komunikacije. Također je istaknuta važnost povezivanja što šire skupine dionika (od obitelji, vrtića, škole, zdravstva, socijalne skrbi, lokalne samouprave, civilnog sektora, pojedinaca...) kao i činjenica da je važno započeti s preventivnim djelovanjem u što mlađoj dobi djece. U Crikvenici kronično nedostaje stručnjaka s područja zaštite mentalnog zdravlja te prevencije i suzbijanja nasilja, a poglavito psihologa – samo jedan zaposlen je u dječjem vrtiću, dok obje osnovne i srednja škola uopće nemaju psihologa u timu stručnih suradnika. Nužno je dodatno ekipirati tim stručnjaka koji bi bili dostupni u lokalnoj zajednici, jer bez stručnih i osposobljenih ljudi koji mogu praktično implementirati mjere iz javnih politika, one ostaju samo «mrtvo slovo na papiru». Ohrabruje spoznaja da se na području Grada Crikvenice okuplja potrebna kritična masa zainteresiranih pojedinaca i organizacija koji su svjesni ovog problema i motivirani poduzeti aktivnosti radi postizanja pozitivnih promjena.

ZAKLJUČCI

1. U LOKALNIM USTANOVAMA KOJE RADE S DJECOM POSTOJI I RAZVIJA SE SVIJEŠT O PROBLEMU NASILJA OPĆENITO PA ONDA I NASILJA MEĐU DJECOM, ALI JE JOŠ PUNO PROSTORA ZA UNAPREĐIVANJE TOG RADA
 - a. lokalna istraživanja pokazuju da je stopa pojavnosti nasilja među djecom slična kretanjima ovog fenomena u širem okruženju (prema istraživanjima u riječkim školama te na nacionalnoj razini, otprilike svako 4. dijete doživi barem jedan oblik nasilja u školi skoro svakodnevno)
 - b. naša je realnost da društvo još uvijek nedopustivo visoko tolerira nasilje - javno problematiziranje nasilja na deklarativnoj razini je vrlo prisutno (ponekad gotovo do zasićenja), ali je nerijetko upitna praktična realizacija izrečenih stavova – dolazi do problema nereagiranja, ignoriranja i neprepoznavanja ili prekasnog reagiranja
 - c. posljednje desetljeće obilježeno je intenzivnijim bavljenjem pitanjem nasilja, no još je uvijek puno prostora za rad
 - d. uzroci i posljedice nasilja usko su povezani s mentalnim zdravljem i općom dobrobiti pojedinca i društva
 - e. na razini županije je prepoznat problem i sukladno tome su kreirani preventivni programi koji su na raspolaganju lokalnim zajednicama, ali je pokazani interes za njih do sada mali
2. PREVENTIVNE AKTIVNOSTI U ŠKOLAMA VEĆ POSTOJE, OVU PRAKSU TREBA UNAPREĐIVATI
 - a. škole provode preventivne aktivnosti i programe samostalno i u suradnji s drugim organizacijama
 - b. preventivne aktivnosti usmjerene su izravno prema djeci, ali i prema učiteljima i roditeljima
 - c. dosadašnja iskustva pokazuju da korisnici programa pozitivno reaguju na ponuđene sadržaje i aktivnosti
3. ISTRAŽIVANJA NA LOKALNOJ RAZINI SU KORISNA, JER MOGU DATI REALNU SLIKU I OMOGUĆUJU KONTINUIRANO PRAĆENJE STANJA
4. LOKALNE STRATEGIJE ZA PREVENCIJU I SUZBIJANJE NASILJA DAJU OKVIR ZA SUSTAVNO I EFIKASNO ZADOVOLJAVANJE SPECIFIČNIH POTREBA POJEDINE ZAJEDNICE
 - a. Grad Crikvenica još nema strateškog dokumenta koji pokriva ovu problematiku
5. JEDNAKU POZORNOST TREBA PRUŽITI SVIM RAZINAMA PREVENCIJE I OSMISLITI MODEL EFIKASNOG UMREŽAVANJA POSTOJEĆIH RESURSA I NJIHOVOG USKLAĐENOG DJELOVANJA

- a. neupitno je da primarna prevencija treba biti integralni dio odgojno-obrazovnog procesa – ona obuhvaća najširi krug djece i promovira samozaštitne aktivnosti pa je možemo promatrati kao svojevrsnu imunizaciju;
- b. osnovna škola je najbolje okruženje za provedbu preventivnih programa, jer obuhvaća svu djecu (školske obveznike) i može osigurati kontinuitet provedbe
- c. škole smatraju da se dobro snalaze u smislu aktivnosti primarne prevencije, no očekivano je da to ne može funkcionirati za sve, jer iz različitih razloga neki učenici ne reagiraju primjereno na intervencije u okviru primarne prevencije - u slučaju kad do viktimizacije dođe, prepoznaje se potreba za vremenski i prostorno dostupnijom tehničkom podrškom za rad sa žrtvama (aktivnosti sekundarne prevencije radi ublažavanja posljedica incidenta i tercijarne prevencije radi rehabilitacije) kao i za rad s počiniteljima
- d. sustav socijalne skrbi pozvan je djelovati u slučajevima kad se problem već razvije, odn. na rad s rizičnim obiteljima (zajedno s policijom i pravosuđem) – uočava se problem tko će preventivno raditi s obiteljima koje ne ulaze u kategoriju «rizičnih», odn. prije nego dođe do eskalacije
- e. postoji svijest o važnosti odnosa između roditelja i učitelja
- f. ne smije se zanemariti problem promatrača nasilja i rizik koji to nosi
- g. prevencija počinje pravodobnim detektiranjem problema – već u predškolskoj dobi, no na našem području u vrtićki program je uključeno tek 50% populacije
- h. jedino umrežavanjem svih dionika u lokalnom sustavu mogu se dobiti dugoročni i održivi rezultati preventivnog djelovanja, a to znači reagiranje prije nego do štete dođe

6. KVALITETNA TEHNIČKA PODRŠKA UNUTAR I IZVAN ŠKOLE NUŽAN JE PREDUVJET ZA USPJEŠNU PREVENCIJU

- a. škole nemaju stručne suradnike psihologe, koji bi doprinijeli rasterećenju nastavnog osoblja unutar ustanove i kvalitetnijem suočavanju s problemom nasilja
- b. ističe se u školama uočena potreba za dodatnom edukacijom učitelja, ponudom radionica i predavanja o temi prevencije nasilja među djecom
- c. na lokalnom području nema certificiranih trenera nenasilnih oblika komunikacije
- d. nedavno pokrenuto lokalno psihološko savjetovalište raspolaže stručnim i prostornim kapacitetima za tretman žrtava i počinitelja nasilja - kao takvo može pružiti školama dodatnu potporu u prevenciji te doprinijeti rasterećenju kapaciteta CZSS-a, ali ono još nije dovoljno vidljivo, ni iskorišteno
- e. postoje primjeri dobre prakse u drugim jedinicama lokalne samouprave koji bi bili primjenjivi i za područje Crikvenice (npr. neki gradovi/općine sami financiraju psihologe u školama)

SMJERNICE

za daljnje djelovanje u lokalnoj zajednici

Sudionici Okruglog stola usuglasili su se da je potrebno:

- ⇒ na problem nasilja među djecom kontinuirano senzibilizirati učenike, učitelje, roditelje i javnost u cjelini te osvještavati neprihvatljivo ponašanje;
- ⇒ kontinuirano govoriti o mentalnom zdravlju i raditi na načinima kako ga unaprijediti;
- ⇒ prepoznati i reagirati na svaki oblik nasilja;
- ⇒ organizirati aktivnosti kojima se to čini, pratiti i evaluirati njihove efekte kako bi se optimizirala njihova učinkovitost;
- ⇒ na odgovoran i kompetentan način iznositi relevantne informacije – u svrhu motiviranja ciljnih skupina da shvate i usvoje vrijednosti nenasilja kao i da se smanji rizik od kontraefekta pa i svojevrsne desenzibilizacije zbog neprimjerenih i predimenzioniranih interpretacija i/ili reakcija na neprihvatljiva ponašanja djece;
- ⇒ pridavati jednaku pozornost stvaranju preduvjeta i okruženja koje potiče i nagrađuje sklonost alternativama za nasilje te usvajanju vještina nenasilne komunikacije, kao što se pridaje i izgradnji stava netolerancije na nasilje;
- ⇒ nastaviti s dosadašnjom praksom preventivnih aktivnosti i, prema učenome, dodatno je prilagođavati i unapređivati;
- ⇒ širiti mrežu aktivnih dionika preventivnih programa, čime će se uključivati djecu u što ranijoj dobi i u različitim okruženjima te koja će omogućiti kvalitetno praćenje efekata;
- ⇒ iskoristiti rezultate ovog istraživanja kao pokazatelj za budući rad;
- ⇒ planirati temeljitiju provjeru nekih (intrigantnih) nalaza iz prezentiranog rada;
- ⇒ planirati i provoditi dodatna istraživanja u školi i drugim okruženjima – u predškolskim ustanovama, u obitelji;
- ⇒ kontinuirano raditi na unapređivanju neometane komunikacije na relaciji obitelj-vrtić-škola-pedijat. ordinacija-socijalna skrb...;
- ⇒ osigurati edukaciju školskog osoblja i drugih stručnjaka kako prijaviti slučajeve nasilja;
- ⇒ preventivni rad započinjati u što ranijoj dobi, osigurati kontinuirano praćenje i prijenos informacija između relevantnih ustanova od najranije dobi djeteta;
- ⇒ osigurati kontinuirane aktivnosti za cjeloživotno učenje i osnaživanje pomagača u najširem smislu tog pojma (lokalne stručnjake i važne odrasle koji izravno utječu na odgoj i razvoj djeteta) i učiniti im dostupnijima potrebne informacije (npr. u lokalnu zajednicu dovesti provjerene stručnjake koji će na ovu temu provesti predavanja, treninge i sl. , osigurati potrebnu literaturu i druge izvore...);

- ⇒ na lokalnoj razini započeti sa sustavnim aktivnim uključivanjem i održavati praksu redovitih (1 do 2 puta godišnje) radnih susreta svih dionika (od policije, pravosuđa i socijalne skrbi, preko zdravstva, odgojno-obrazovnih ustanova, organizacija civilnog društva i lokalne samouprave do predstavnika roditelja, pa i samih mladih) na kojima se mogu oblikovati konkretni odgovori na aktualne potrebe zajednice;
- ⇒ preuzeti inicijativu radi stavljanja u funkciju raspoloživih lokalnih resursa, umjesto pasivnog čekanja evtl. signala s viših instanci;
- ⇒ istražiti modele koji su već primijenjeni u drugim lokalnim zajednicama i prilagoditi ih specifičnim potrebama našeg okruženja;
- ⇒ dodatno senzibilizirati lokalnu samoupravu za rješavanje ovog problema;
- ⇒ zagovarati što skorije donošenje programa za mlade i sl. dokumenata.

Ovo izvješće, zaključci i smjernice javno će biti predstavljeno u sklopu obilježavanja Svjetskog dana mentalnog zdravlja 2013. godine.

Dramalj, 3. listopada 2013. g.